

**PIERWSZE STWIERDZENIE *POCOTA PERSONATA* (HARRIS, 1780) (DIPTERA:
SYRPHIDAE) NA POJEZIERZU POMORSKIM**

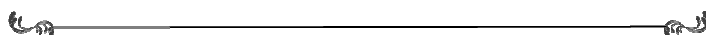
**THE FIRST RECORD OF *POCOTA PERSONATA* (HARRIS, 1780) (DIPTERA:
SYRPHIDAE) IN POMERANIAN LAKELAND**

BARBARA KILIŃSKA

Katedra Ekologii, Instytut Biologii Środowiska, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Al. Ossolińskich 12, 85–093 Bydgoszcz, e-mail: b.kilinska@ukw.edu.pl

ABSTRACT: *Pocota personata* is a rare hover fly, known only from a several localities in Poland, classified under the VU category in the Polish Red Data Book of Animals and the Red List of Threatened Animals in Poland. This note presents the first locality of the species in Pomeranian Lakeland.

KEY WORDS: hover fly, *Pocota personata*, vulnerable species, Wąwelno nature reserve, new locality, N Poland.

Wstęp

Pocota personata (Harris, 1780) to jedyny europejski przedstawiciel z rodzaju *Pocota* (Le Peletier & Serville, 1828). *P. personata* jest muchówką z rodziny bzygowatych (Diptera: Syrphidae), z której większość gatunków upodabnia się wyglądem do pszczół (Apidae), między innymi do trzmieli, jak w przypadku *P. personata*, oraz do osowatych (Vespidae) (Soszyński 2004). W Polsce gatunek ten nie jest prawnie chroniony, jednak wiele doniesień o jego stanowiskach pochodzi z obszarów chronionych lub ich okolic. Zasięg występowania *P. personata* obejmuje większość krajów Europy oraz Wielką Brytanię, Norwegię i Szwecję (Speight 2013).

Samice *P. personata* składają jaja w dziuplach drzew liściastych, między innymi w bukach, jesionach, dębach (Rotheray 1991). Stare, rozkładające się, spróchniałe drewno jest optymalnym miejscem żerowania larw *P. personata*. Z kolei osobniki dorosłe żywią się nektarem i pyłkiem kwiatowym, odgrywając przy tym ważną rolę w zapyłaniu roślin (Soszyński 2004).

W Polsce *P. personata* jest gatunkiem rzadkim, wymienianym w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (Głowaciński, Nowacki 2004) i na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce (Palaczyk i in. 2002), jako gatunek narażony na wyginięcie (kategoria VU).

Podczas obserwacji entomofauny zadrzewień śródpolnych i przydroży we wsi Wąweldo stwierdzono nowe stanowisko muchówki *P. personata*:

Pojezierze Pomorskie: województwo kujawsko-pomorskie, wieś Wąweldo, gmina Sośno, powiat Sępoleński, UTM: XV71, 21.05.2016 r., przydroże przy ul. Długiej w pobliżu rezerwatu przyrody „Wąweldo”,

kilka osobników na chabrze *Centaurea* sp., leg. et det. B. Kilińska.

Na terenie rezerwatu Wąweldo występuje chroniony grąd środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum betuli*, gdzie rosną głównie takie gatunki drzew jak: buk zwyczajny *Fagus sylvatica* L., jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* L., dąb szypułkowy *Quercus robur* L., jarząb brekinia *Sorbus torminalis* L. (Zarządzenie 2012). W rezerwacie znajduje się znaczna ilość próchniejącego drewna. Obszar grądu oraz jego okolice nadają się jako miejsce żerowania i bytowania *P. personata*.

Na mapie (Ryc. 1) przedstawiono współczesne miejsca występowania *P. personata* odnotowane w Polsce po 1950 roku. Nie uwzględniono doniesień sprzed 1950 roku, ponieważ część z nich nie została współcześnie potwierdzona. Stwierdzenie tego gatunku na Pojezierzu Pomorskim jest jak dotąd pierwszym z tego obszaru. Jeden okaz odłowiono za pomocą siatki entomologicznej metodą „na upatrzonego”. Okaz dowodowy znajduje się w zbiorze autora.

Dyskusja

Gatunek *P. personata* jest podawany łącznie z kilkunastu stanowisk w Polsce. Do roku 1950 publikowano prace donoszące o występowaniu *P. personata* w okolicach Warszawy (Sznabl 1881), Gdańska: Gdańsk-Wrzeszcz (Brischke 1890), Gdańsk-Oliwa i Sopot (Czwalina 1893), Sopotu (Timm 1915) i Puszczy Bukowej koło Szczecina (Karl 1935). Po 1950 r. stwierdzony w Bieszczadach na Połoninie Caryńskiej oraz Połoninie Wielkiej Rawki w 1967 roku (Bańkowska 1971), a także w dolinie Osławy koło Mikowa (Klasa i in. 2000, Soszyński 2004), w Górach Świętokrzyskich na Św. Krzyżu w 1979 r., (Soszyński 2004, Żóralski i in. 2017), w Rudzie Milickiej w pobliżu Milicza,

w rezerwacie przyrody „Konewka” koło Spały oraz w rezerwacie przyrody „Książ” koło Smardzewic (Soszyński 2004), w sadzie Gorzyczki w okolicy Poznania (Trzeciński i in. 2012, 2014) i w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Trzeciński i in. 2014). Obserwowany również w Gdyni przy ul. Śląskiej na terenie działek leśnych, w Redzie (Żóralski i Kowalczyk 2015), nieopodal rezerwatu Kępa Redłowska (Żóralski i Kowalczyk 2017) i w Parku Brzeźnieńskim im. J. J. Haffnera w Gdańsku (Żurawlew i in. 2016), potwierdzając historyczne doniesienia o występowaniu *P. personata* na Pomorzu Gdańskim. Gatunek odnotowany również w Kutnie przy ul. Tarnowskiego oraz w sadzie we wsi Piła w województwie wielkopolskim (Żurawlew i in. 2016). Najwięcej doniesień o występowaniu tego gatunku pochodzi z województw: pomorskiego, łódzkiego, wielkopolskiego i podkarpackiego. Do tej pory nie odnotowano go z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.

Na przestrzeni ostatnich lat pojawiło się coraz więcej stwierdzeń o występowaniu *P. personata* w różnych częściach Polski, co może być rezultatem zaistnienia sprzyjających warunków siedliskowych i klimatycznych. Warto jednak podkreślić fakt, że obserwowane są z reguły pojedyncze osobniki. Wyjątkiem jest rezerwat przyrody Konewka w województwie łódzkim (UTM: DC41), gdzie odnotowywano liczniejszy pojaw *P. personata* (Soszyński 2007). Gatunek ten nie podlega ochronie prawnej, lecz stosunkowo często spotykany jest na terenach obszarów chronionych – w rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych i w ich okolicach. *P. personata* to gatunek narażony na wyginięcie, co jest przede wszystkim związane z jego preferencjami

środowiskowymi. Zmiana sposobu zagospodarowywania naturalnych terenów leśnych i ochrona cennych siedlisk ze starymi, dziuplastymi drzewami i murszejącym drewnem ma znaczący wpływ na zachowanie tego gatunku.

Podziękowania

Autorka pracy serdecznie dziękuje za zweryfikowanie oznaczenia gatunku *P. personata* dr Pawłowi Trzecińskiemu z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Bibliografia

- Bańkowska R. 1971. Syrphidae (Diptera) Bieszczadów. *Fragmenta Faunistica*, 17 (17): 401–476.
- Brischke C.G.A. 1890. Nachtrag zu Bachmann's Beiträgen zur Dipteren-Fauna der Provinzen Westund Ostpreussen. *Schriften der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig*, 7 (3): 94–101.
- Czwalina G. 1893. Neues Verzeichnis der Fliegen Ost- und Westpreussens. *Beiträge zum Osterprogramm des Altstadtischen Gymnasiums (Königsberg)*, 9: 1–34.
- Karl O. 1935. Die Fliegenfauna Pommerns. *Diptera, Brachycera. Stettiner Entomologische Zeitung*, 96: 106–159.
- Palaczyk A., Soszyński B., Klasa A., Bystrowski C., Mikołajczyk W., Krzemiński W. 2002. *Diptera Muchówki*. W: Głowaciński Z. (red.). *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Instytut Ochrony Przyrody PAN. Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków, 38–44.
- Rotheray G.E. 1991. Larval stages of 17 rare and poorly known British hoverflies (Diptera: Syrphidae). *Journal of Natural History*, 25 (4): 945–969.

Soszyński B. 2004. *Pocota personata* (Harris, 1780). W: Głowaciński Z., Nowacki J. (red.). Polska czerwona księga zwierząt. Bezkręgowce (Invertebrata). Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków, dostęp: 08 July 2018 r.

Speight M.C.D. 2013. Fauna Europaea: *Pocota personata*. Fauna Europaea version 2.6.2, dostęp: 30 June 2018 r. <https://fauna-eu.org/>

Sznabl J. 1881. Spis owadów dwuskrzydłych zebranych w Królestwie Polskim i Guberni Mińskiej. Pamiętnik Fizjograficzny, 1: 357–390.

Timm P. 1915. Einige bemerkenswerte Insektenfunde aus dem Kreise Neustadt. Bericht des Westpreussischen. Botanisch-Zoologischen Vereins, 37: 345–351.

Trzciński P., Piekarska-Boniecka H. 2012. Fauna bzygowatych (Diptera, Syrphidae) w sadach z integrowaną ochroną roślin w Wielkopolsce. Postępy w Ochronie Roślin, 52 (4): 975–980.

Trzciński P., Piekarska-Boniecka H., Rzańska M. 2014. Bzygowate (Diptera, Syrphidae) występujące na terenach zieleni miejskiej na przykładzie Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Postępy w Ochronie Roślin, 54 (3): 326–333.

Zarządzenie 2012. Zarządzenie Nr 0210/8/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dn. 29 sierpnia 2012 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Wąwelno”. Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego, poz. 1785.

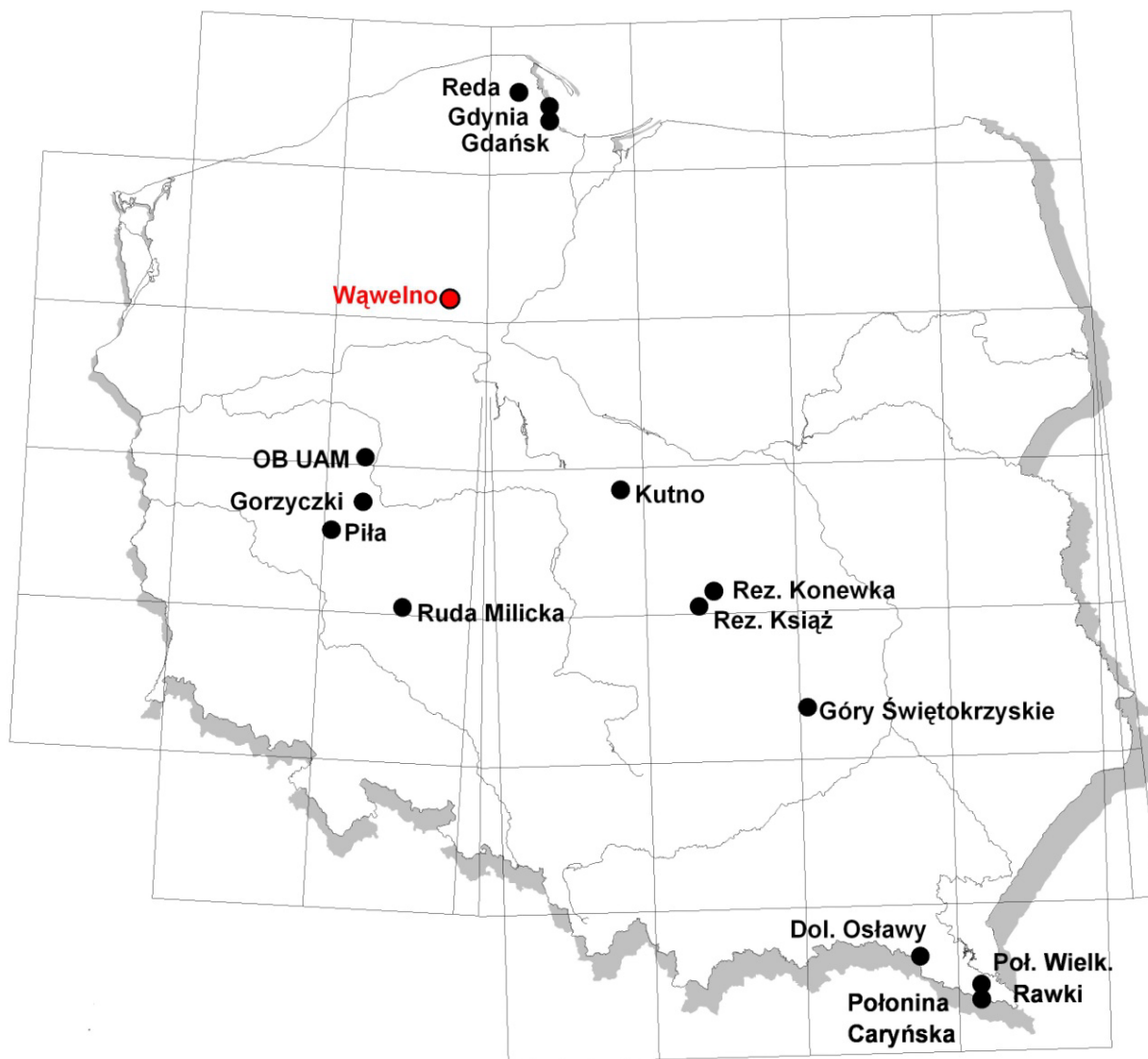
Żóralski R., Kowalczyk J.K. 2015. Syrphidae (Diptera) Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego i terenów przyległych. Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody, 34 (1): 25–80.

Żóralski R., Kowalczyk J.K. 2017. Syrphidae (Diptera) rezerwatu Kępa Redłowska i terenów przyległych. Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody, 36 (2): 33–54.

Żóralski R., Kowalczyk J.K., Soszyński B. 2017. Syrphidae (Diptera) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Biuletyn Sekcji Dipterologicznej Polskie Towarzystwo Entomologiczne, 33: 55–76.

Żurawlew P., Markiewicz E., Itczak A., Skitek A. 2016. Nowe stanowiska *Pocota personata* (Harris, 1780) w Polsce. Przegląd Przyrodniczy, 27 (2): 95–98.

[<http://www.iop.krakow.pl/pckz/opis4382.html?id=178&je=pl>]

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Pocota personata* (Harris, 1780) w Polsce na tle kwadratów UTM (czarne punkty – doniesienia po 1950 r., czerwony punkt – nowe stanowisko).

Fig.1. Distribution of *Pocota personata* (Harris, 1780) in Poland with the UTM grid (black circles - records after 1950, red circle - new record).